

heid van ons denken wil hem vernietigen. Als je aan of sterf. Het stuk zou gepubliceerd worden in het te Leopoldstad verschijnde tijdschrift *Zuiderkruis* en de opvoering enkele jaren later door het Nederlands Kameroneel zou voor het eerst een neger-acteur in Vlaanderen openbaren: Clive Farell. De geschokte bewustwording van meneer Meulemans die zo snel mogelijk het verstoore evenwicht hoorde te herstellen had voor het toneel in België ook onverwachte gevolgen. Er werden nu in de kolonie inderijl een aantal activiteiten uit de grond gestampt om de indruk te wekken dat men het noodsignaal had begrepen en er wat aan te doen. (...)

Er werden nu jaarlijkse tournees naar de Kongo georganiseerd. Eerst voor de Fransstalige gezelschappen. Daarna - terwille van de pariteit - ook voor de Vlaamse. Deze tournees breidden zich onverhoopt op wonderlijke wijze uit tot in het land van Oom Krüger.

Het waren voor een klein land als België gedurfde culturele ondernemingen.

Maar zo min als hun Franstalige collega's traden de Vlaamse gezelschappen op voor de Kongolezen. Ze speelden er voor hun taalgenoten van de Vlaamse vriendenkringen. Deze clubs keken uit naar dit jaarlijkse evenement als naar een sociale opkikker. (...)

De innovatie van 'les spectacles populaires' (volksspelen ingericht om de verstoore gemoederen te bedaren) is wel het vermelden waard. Maurice Huisman (die later directeur van de Muntsschouwburg zou worden) had zowel Nederlandstalige als Franstalige teams naar de Kongo gestuurd om plaatselijk talent klaar te stomen voor shows vol natuurlijk en bruisend Afrikaans talent die hand in hand gingen met westerse hypocrisie. (...) De hoofdsteden van Kongo begonnen te trillen van tam tam, dans en gezang. De plaatselijke culturen, omgedoopt tot folklore, floreerden. De Europeaan bracht de cultuur van de

Afrikaan aan de oppervlakte, vrij onverwacht. (...)

Een prachtig programma, zoals dat door Jean Marc Landien was samengesteld, openbaarde echter een wereld van ongekend potentieel. Men weet nu tenminste welke schatten van zang en dans verloren zijn. Het trieste schouwspel van de Kongo heeft alle facetten vertoond. Alle stijlen werden er beoefend. Het meest de bloedige grand-guignol. Hoewel ik er later nog ben teruggekeerd, heb ik de grootste tragedie niet meer meegemaakt. Wél de operette-scène van een generaal die te Brussel voor een monument een krans legde met de historische woorden (in vrije vertaling): 'Sire, ze hebben uw Kongo verloederd.' Dat deze verloedering het prachtige werk is geweest van de 'Belgische beschaving' die hij diende, ontging hem totaal. Het groepje in vuile lappen gewikkelde wezens die in Bakwanga onze decors versleette op bevel van officieren, heeft wraak

AWANTING DIPLOMATIC IMMUNITY IN THEIR EMBASSY IN KIGALI BEFORE MOVING HIM AND HIS FAMILY OUT OF

RWANDA 1994

RWANDA 1994

RWANDA 1994

RWANDA 1994

RWANDA 1994

RWANDA 1994

RWANDA 1994

doen. Niets kan mij afschrikken.' Niemand kan voorspellen hoelang het voor haar zin zal hebben dit te doen, en hoelang ze hiertoe de kracht zal hebben. Niemand ook kan haar verplichten dit te doen. Ik heb haar, toen we begonnen te werken, de vraag gesteld: 'Ben je er van bewust dat wij samen een engagement aangaan? Als je dit aanvaardt, kan je na de première niet zeggen: 'Ik stop, want ik hou het niet vol.' Toen heeft ze me geantwoord: 'Ik ga ook altijd door met lezingen geven, met boeken schrijven. Maak je maar geen zorgen om mij.' Pas nadien heeft ze ontdekt dat op het toneel staan

niet hetzelfde was als een lezing geven. Op het toneel ervaart ze dingen waarmee specifiek acteurs geconfronteerd worden. Zo overkomt het haar dat ze bezig is iets te vertellen en dat plots een herinnering uit haar kindertijd bij haar opwelt, bijvoorbeeld de eerste keer dat men haar op school vroeg of ze Tutsi of Hutu was en dat ze antwoordde dat ze dat niet wist. Toen heeft men haar gezegd dat ze Tutsi was. De schaamte die ze toen heeft gevoeld, kwam op het toneel plots als een golf over haar heen. Ze is toen beginnen wenen terwijl ze in haar verhaal over andere dingen moest praten.

RWANDA 1994

RWANDA 1994

RWANDA 1994

RWANDA 1994

RWANDA 1994

RWANDA 1994

ANNING OF RAID TO GO ON LATE TOMORROW. POSSIBILITY OF A TRAP NOT FULLY EXCLUDED, AS THIS MAY

de politieke oppositie ten tijde van het Habyarimanaregime. Die politieke klasse is intussen zo goed als weggezuiverd. De economische en politieke elite van de Tutsigroep die in de jaren vastig nooit weggevucht was uit Rwanda, krijgt bijvoorbeeld ook nauwelijks toegang tot de nieuwe leidende klasse. Onder beide (militair gestuurde) regimes van de afgelopen 27 jaar vallen dus grote groepen potentiële politieke én economische leiders uit de boot van beide etnieën. De macht bleef en blijft in handen van een zeer kleine oligarchie, gebaseerd op nauwe familierelaties (de term 'akazu', 'klein huisje' in het Kinyarwanda, wordt daarbij eens gebruikt) en/of gemeenschappelijke politiek-militaire belangen. Het behoren tot een bepaalde etnie is daarbij maar een van zij het zeer belangrijke factor.

symptomatisch voor de politiek-militaire krampen waarmee in Rwanda de samenstelling van een nieuwe leidende klasse telkens weer gepaard gaat, is de vlucht van de intellectuelen. Zo vluchtten de afgelopen jaren opnieuw honderden intellectuelen van Tutsi-komst het land uit, onder meer naar België, hoewel zij op het eerste zicht niets te vrezen hebben gezien de leiding van het land 'in Tutsihanden' is gekomen.

De erkenning van de misdaad 'genocide' was van doorslaggevend

belang bij de beslissing van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties om het Rwanda Tribunaal op te richten. De term 'genocide' is in het Rwandadossier en in de rechtspraak over de tragedie van 1994 een sleutelbegrip geworden. Omdat 'genocide' zo nauw verbonden is met de etnische factor én met de eerste vonnissen van de verschillende rechtbanken over de misdaden in 'Rwanda 1994', volgt eerst een meer precieze omschrijving van dat begrip. Volgens de UNO-Conventie over 'de preventie en de repressie van de misdaad genocide', met unanimititeit goedgekeurd door de Algemene Vergadering op 9 december 1948, is sprake van genocide 'als het de bedoeling is een nationale groep, een etnische groep, een raciale groep of een religieuze groep geheel of gedeeltelijk te vernietigen door: (a) moord op leden van die groep, of (b) een zware aanslag op de fysieke of mentale integriteit van leden van die groep, of (c) het moedwillig onderwerpen van die groep aan levensomstandigheden die haar volledige of gedeeltelijke vernietiging kunnen veroorzaken, of (d) door maatregelen die geboorten binnen die groep tegengaan, of (e) door het gedwongen overplaatsen van kinderen van de geviseerde groep naar een andere groep.'

De omschrijving van de 'misdaden tegen de menselijkheid', die